Institutionen för Hälsovetenskaper

TENTAMEN

Kurs Omvårdnad ämne, profession och etik

Examinationsmoment Salstentamen

Kurskod OM128G

Högskolepoäng för examinationsmomentet 3hp

Datum 25/9–2026

Tentamenstid 8.15-12.30

Ansvarig lärare Sophie Mårtensson

Berörda lärare Sophie Mårtensson

Hjälpmedel/bilagor

Svaren skrivs i den direkt uppkopierade tentamen. Inga andra skrivpapper ska lämnas in.

Övrigt

Anvisningar

- ☐ Ta nytt blad för varje lärare
- ☐ Ta nytt blad för varje ny fråga
- ☒ Skriv endast på en sida av papperet.
- ☒ Skriv namn och personnummer på samtliga inlämnade blad.
- ☐ Numrera lösbladen löpande.
- ☒ Använd inte röd penna.
- ☐ Markera med kryss på omslaget vilka uppgifter som är lösta.

Poänggränser

Max: 80p

Godkänd: 56 p

Skrivningsresultat bör offentliggöras inom 18 arbetsdagar

Lycka till!

Antal sidor totalt 8

1. **Göransson Ehrenberg och Wallin (2025) skriver i *Omvårdnadens grunder Ansvar och Utveckling* om reflektion för lärande. De beskriver att reflektion inom omvårdnad innebär att människans medvetande vänds tillbaka mot sig själv för att upptäcka de egna tankarna, synsätten och värderingarna. Bedöm om följande påståenden är sanna eller falska. 1 poäng/påstående max 5 poäng.**

Påstående	Sant	Falskt
Reflektion ska främst förstås som en teknik eller metod och inte som ett förhållningssätt.		
I det vårdande sammanhanget innebär reflektion att inta distans till exempelvis rutiner, beteenden och erfarenheter för att utmana sanningar som tas för givna i vårdarbetet.		
Reflektion innebär att utveckla en frågande hållning till upplevelser och företeelser.		
Reflektion handlar om att upptäcka sina egna tankar, synsätt och värderingar genom att medvetandet riktas tillbaka mot en själv.		
Eftertanke, begrundande och betraktelse kan inte ses som synonyma uttryck för reflektion.		

2. **Wiklund Gustin (2022) skriver i *Vårdvetenskapliga begrepp i teori och praktik* att Florence Nightingale beskrivs som den första vårdteoretikern. Nightingale menade att vården av den sjuka kroppen bör anpassas efter patientens inre hälsoprocesser. Bedöm om följande påståenden är sanna eller falska, 1 poäng/påstående max 4 poäng.**

Påstående	Sant	Falskt
Att miljöfaktorer som frisk luft kan sätta igång och påskynda kroppens hälsoprocesser.		
Att smuts och en oren miljö kan skapa förgiftningsprocesser och hindra naturens hälsofrämjande processer.		
Att vårdarens främsta uppgift är att skapa möjligheter till hälsa, avlägsna hinder för hälsa och bidra till en gynnsam miljö för kroppens välbefinnande.		
Att det i samtal är avgörande att fokusera på mer än symtom och sjukdom för att förstå något om patientens hälsa och miljö.		

3. **I Svensksjuksköterskeförenings kompetensbeskrivning (2023) går att läsa att den legitimerade sjuksköterskan innehar ett professions yrke. Redogör för de kriterier som kännetecknar en profession, max 6 poäng.**

1:
2:
3:
4:
5:
6:

4. **I Svensk sjuksköterskeförenings kompetensbeskrivning (2023) beskrivs den legitimerade sjuksköterskans självständiga omvårdnadsansvar för god och säker vård vilket innebär att kunna arbeta proaktivt, riskmedvetet, patientsäkert och följa regelverk. Säker vård utgör en grund för all omvårdnad vilket säkerställs genom kärnkompetenserna. Namnge varje kärnkompetens och beskriv tre av dem, max 8 poäng.**

1:
2:
3:
4:
5:

5. **Willman (2022) skriver i *Teorier för omvårdnad* att ett av de vanligaste sätten att tillämpa en teori i praktiken är att tillämpa omvårdnadsprocessen. Omvårdnadsprocessen är en teoretisk struktur för omvårdnadsarbetes organisering. Det är ett systematiskt förhållningsätt som underlättar analys och strategisk planering och syftar till att den legitimerade sjuksköterskan ska kunna ge en målinriktad och personcentread omvårdnad som vilar på vetenskaplig kunskap och evidens. Namnge och beskriv varje del av omvårdnadsprocessen, max 10poäng.**

1:
2:
3:
4:
5:

6. **Varje steg i omvårdnadsprocessen ska dokumenteras i patientens journal. En struktur för att dokumentera insamlade data är VIPS-modellen. I VIPS-modellen används ordenomvårdnadsanamnes och omvårdnadsstatus. Beskriv skillnaden mellan omvårdnadsanamnes och omvårdnadsstatus, max 4 poäng.**

1:
2:

Patientfall

Carl är en äldre man som sedan två år tillbaka lever ensam efter att hans maka avled. Tillsammans fick de tre barn och sju barnbarn. Under större delen av sitt liv har Carl varit en aktiv person. Han drev ett eget företag inom skogsnäringen och har haft ett stort intresse för hälsa och friluftsliv. För två år sedan flyttade Carl till ett trygghetsboende eftersom stigande ålder och försämrad hälsa gjorde det svårt för honom att klara vardagen i det egna huset. Trots att han är klar och orienterad känner han sig ofta nedstämd på grund av sina begränsade fysiska förmågor. Han lider av svår smärta i både knän och händer, vilket påverkar hans rörelseförmåga. Carl kan stå upp och ta några få steg, men använder rullstol vid längre förflyttningar. Han är därför beroende av stöd och hjälp från omsorgspersonalen för att hantera vardagens aktiviteter.

Under de senaste dagarna har personalen noterat att Carls allmäntillstånd har försämrats. Han har blivit mer nedstämd, visar minskat intresse för de aktiviteter som erbjuds på boendet och vill inte längre äta som vanligt. Personalen känner oro för hans hälsotillstånd och kontaktar dig som sjuksköterska med önskemål om att Carl ska bedömas för vidare vård på sjukhus.

När du träffar Carl sitter han i sin rullstol. Han uttrycker tydligt att han inte vill åka till sjukhuset, trots personalens förslag. Han säger: *"Nu vill jag inte flytta på mig mer, och dessutom har jag varit på sjukhus så det räcker."* Du frågar Carl vad som ligger bakom hans motstånd till sjukhusvård. Han berättar då om en tidigare sjukhusvistelse i samband med en knäoperation. När han anlände till ortopedavdelningen blev han visad till en stor vårdsal med öppna dörrar mot en trafikerad korridor. Sjuksköterskan gav honom en patientrock, underkläder och stödstrumpor och bad honom byta om inför operationen. När sjuksköterskan lämnade rummet lämnades dörrarna öppna. Carl upplevde situationen som mycket obehaglig och kände att hans autonomi inte respekterades. Händelsen har gjort ett starkt intryck på honom och bidrar fortfarande till hans ovilja att återigen bli inlagd på sjukhus.

7. **ICN:s etiska kod för sjuksköterskor beskriver värdegrund och professionellt ansvar för sjuksköterskor och sjuksköterksestudenter. Koden definierar och vägleder omvårdnaden inom sjuksköterskans olika funktioner. Koden kan vara vägledande för etiska övervägande, ställningstaganden och beslutsfattande inom professionen. Nedan finns sex påstående från ICN:s etiska kod för sjuksköterskor. Bedöm om följande påståenden är sanna eller falska, 1 poäng/påstående max 7 poäng.**

Påstående	Sant	Falskt
Sjuksköterskor har ett personligt ansvar för att tillämpa ett etiskt förhållningssätt i omvårdnaden.		
Sjuksköterskor behöver inte upprätthålla sin kompetens genom kontinuerlig professionell utveckling och livslångt lärande.		
Sjuksköterskor arbetar inte utifrån sin individuella kompetens och behörighet och använder sitt professionella omdöme när de accepterar eller delegerar ansvar.		
Sjuksköterskor värdesätter inte sin egen integritet, hälsa och sitt välbefinnande.		
Sjuksköterskor behöver dela med sig av sin kunskap och expertis eller ge återkoppling, handledning och stöd till sjuksköterksestudenter, sjuksköterskekollegor och annan hälso- och sjukvårdspersonal.		
Sjuksköterskor företräder patienter och deras perspektiv samt upprätthåller en kultur som främjar etiskt handlande och en öppen dialog.		

Sjuksköterskor vidtar nödvändiga åtgärder för att skydda individers, familjers, gruppers och befolkningars hälsa när den hotas av medarbetare, annan person, policyer, praxis eller olämpligt eller felaktigt handhavande av teknik.		

8. **Sandman (2025) skriver i *Omvårdnadens grunder perspektiv och förhållningsätt*, om att i stället för att fokusera på vem sjuksköterskan ska vara i vårdsituationen så kan man titta på vilka handlingar sjuksköterskan ska utföra och vad som känner tecknar dessa handlingar. Ett sätt genom är etiken, där man försöker avgöra vilka handlingar som är tillåtna och vilka som är förbjudna, ofta uttryckta i olika etiska principer. Namnge en etisk princip som kan kopplas till ovanstående patientberättelse utifrån Carls perspektiv samt motivera ditt svar, max 2 poäng.**

9. **Beskriv fyra exempel på vad du som sjuksköterska kan göra annorlunda för att bevara Carls autonomi, max 4 poäng.**

1:
2:
3:
4:

10. **Viktiga lagar inom hälso- och sjukvård är Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) och Hälso- och sjukvårdslagen (SFS 2017:30) beskriv kortfattat vad dessa två lagar reglerar samt ge förslag på personalkategorier som arbetar inom respektive lag, max 4 poäng.**

11. **Ytterligare en viktig lag är Patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659), hur definierar denna lag patientsäkerhet, max 2 poäng.**

12. **Med en jämlik vård menas att vård och behandling ska erbjudas på lika villkor. Namnge de sju diskrimineringsgrunderna och beskriv tre av dem, max 10 poäng.**

1:
2:
3:
4:
5:
6:
7:

13. **Wiklund Gustin (2022) skriver i *Vårdvetenskapliga begrepp teori och praktik* att människan lever i en värld av begrepp, ord och språk. Bedöm om följande påståenden är sanna eller falska, 1 poäng/påstående max 4 poäng.**

Påstående	Sant	Falskt
Den vårdvetenskapliga akademiska disciplinen avgränsas och synliggörs genom att bestämma vilka begrepp som är centrala för vetenskapsområdet.		
Det vårdvetenskapliga perspektivet ordnar och binder samman begreppen till meningssammanhang som ger dem en specifik innebörd.		
De grundläggande begrepps ordningen bestäms av ethos och en universell ontologi.		
Att vårda i ethos i den aktuella kliniska situationen innebär att ta ansvar för och värna om personens värdighet.		

14. **Begreppet sexuell hälsa är brett och omfattar flera aspekter av människors liv. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) definieras sexuell hälsa som, "Ett tillstånd av fysiskt, emotionellt, mentalt och socialt välbefinnande i förhållande till sexualitet, och inte endast frånvaro av sjukdom, dysfunktion eller svaghet. Bedöm om följande påståenden är sanna eller falska, 1 poäng/påstående max 3 poäng.**

Påstående	Sant	Falskt
Trygg och tillfredsställande sexualitet betyder att personen har möjlighet att njuta av sin sexualitet utan rädsla för skada, tvång eller diskriminering.		
Samtycke och respekt betyder att sex inte alltid behöver vara frivilligt, med samtycke från alla inblandade parter.		
Tillgång till information och utbildning om sexualitet betyder att personen behöver få anpassad sexualundervisning utifrån ålder, kön och sjukdom.		

15. **Willman (2022) skriver i *Teorier för omvårdnad* för att säkra evidensspråket i forskning är det nödvändigt att vara förankrad i det som utgör vetenskapens fundament, dess teoretiska grund. Det är denna teoretiska grund som problematiserar och perspektiviserar det vetenskapliga arbetet och därmed säkrar att vården får tillgång till bästa möjliga kunskap. För detta ändamål bidrar vetenskapsteori med ontologiska, epistemologiska och metodologiska insikter. Bedöm om följande påståenden är sanna eller falska, 1 poäng/påstående max 3 poäng.**

Påstående	Sant	Falskt
Ontologi beskriver inte hur världen är beskaffad		
Epistemologi beskriver vilka vägar till kunskap som finns och vad kunskap är		
Metodologi besvarar frågan om vilka metoder som passar bäst för en undersökning		

16. **För att få en fördjupad förståelse för Carls liv på trygghetsboendets kan forskare använda sig av två datainsamlingsdesigner, namnge och beskriv skillnader på dessa två datainsamlingsdesigner, max 4 poäng.**

1:
2: